

ความร่วมมือทางการศึกษาไทย-ลาว หลังก้าวสู่อาเซียน กรณีโรงเรียนคู่แฝดภายใต้
บริบทวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง

The Educational Cooperation between Thailand and Laos in the Post-
ASEAN Time: A Case Study of the Twin Schools under the Mekong River
Sub-Region's Cultural Context.

ไพศาล พากเพียร¹ เรืองเดช เขจรศาสตร์²

Paisarn Phakphian¹ Ruangdet Khechorsart²

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
parkpien@hotmail.com ; ruangsart@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาบริบทความสัมพันธ์และความร่วมมือทางการศึกษาระหว่างไทย-ลาว ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาเอกสาร และภาคสนาม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน เก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ สังเกต วิเคราะห์ข้อมูลโดยสร้างข้อสรุปด้วยวิธีการแบบอุปนัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. บริบทความสัมพันธ์ไทย-ลาวในมิติวัฒนธรรมสองฝั่งแม่น้ำโขง มีความเป็นเครือญาติและชาติพันธุ์เดียวกัน หากมองผ่าน “ความเป็นลาว” ข้ามพ้นความเป็นรัฐชาติที่แตกต่างกันในระบอบการปกครอง จะพบว่าพื้นที่สองฟากฝั่งแม่น้ำโขงเต็มไปด้วยคนลาวที่ความเชื่อและจารีตเดียวกันคือส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธและมีวัฒนธรรมประเพณีในแบบ “ฮีตสิบสองคองสิบสี่”
2. ความสัมพันธ์ไทย-ลาว เป็นความสัมพันธ์เชิงเครือญาติแบบ “เชื่อมสายโลหิต” มีมาตั้งแต่ยุคอาณาจักรล้านช้างและอยุธยา ต่อมาในยุคอาณานิคมได้มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน และในยุคปัจจุบันทั้งสองฝ่ายมีการเยือนประเทศอย่างเป็นทางการ มีความสัมพันธ์ผ่านการจัดตั้งศูนย์หรือโครงการพัฒนาต่างๆ
3. ความร่วมมือทางการศึกษาไทย-ลาว กรณีโรงเรียนคู่แฝดมีจุด เริ่มต้นที่ความผูกพันส่วนตัวมักคุ้นช่วยเหลือเชื่อถือกันไปหามาสู่แบบ “พี่น้อง” ทั้งแบบทางการและไม่ทางการ แนวทางเสริมสร้างความเข้มแข็งโรงเรียนคู่แฝดควรจัดให้มีบันทึก MOU ต่อกัน มีกิจกรรมสัมพันธ์ เรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรม แลกเปลี่ยนทางวิชาการ พัฒนาครูนักเรียนร่วมกัน และขยายเครือข่าย

คำสำคัญ ความร่วมมือทางการศึกษา, ไทย-ลาว, อาเซียน, โรงเรียนคู่แฝด, ลุ่มน้ำโขง

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² อาจารย์พิเศษสาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ABSTRACT

The research aimed to study the context of the relations and educational cooperation between Thailand and Laos. A qualitative survey method was conducted in the present research through documentary study and field work. Key informants were school administrators, teachers and students. Data were gathered by means of interviewing, and observing. Data were analyzed by an inductive method.

The research findings were as follows.

1. Thai-Lao relation context in the cultural dimension of both sides of the Mekong River: the context showed close relations and ethnic ties. If ‘being Laos’ was viewed beyond being different in the nation-state, one could find that the residents of both sides of the Mekong River shared common beliefs and traditions. To put it another way, a majority of the residents were Buddhists and they still practiced long-held traditions or what was locally known as “Heet Sip Song, Kong Sip Si”.

2. The Thai-Lao relations could be categorized as the kinship or “blood relations” which have been passed on since the times of Lanxang and Ayuttaya Empires. During the colonial period, the diplomatic relations were established between the two neighboring countries. At the present time, the two sides of the Mekong River had exchanged the mutual official visits. Relations were developed through the centers and development projects.

3. The educational cooperation between Thailand and Laos under research began from personal relations both official and unofficial. The guidelines to strengthen the twin schools were as follows: MOU should be established, relations activities should be held, language and cultural learning should be organized to promote mutual understanding, the development of teachers and students should be made and the network of the relations should be expanded.

Keywords: Educational Cooperation, Thailand and Laos, Twin Schools, Mekong River Sub-Region.

บทนำ

ภายใต้พลวัตในสังคมโลกมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงของสังคมวัฒนธรรมที่เพิ่มความซับซ้อนและเกิดเครือข่ายสังคมมากขึ้น การทำความเข้าใจสังคมย่อมต้องมีเครื่องมือที่เหมาะสมจึงจะเข้าถึงและตามทันภาวะการณ์ได้ โดยที่การศึกษาเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ยอมรับทั่วกันว่าเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมซึ่งจัดให้มีกิจกรรมรวมพลังทางสังคม ซึ่งเป็นฐานการนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาของสังคมโลก ดังหลักการของ UNESCO ที่ใช้การศึกษาบูรณาการกับสังคมเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ว่า “การสร้างสังคมความรู้ต่อสู้กับความยากจน...การสอนทางไกลสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึง และการศึกษาร้างสันติภาพและวัฒนธรรมร่วมกัน (Contrary for Liberty)” (จรวยพร ธรินทร์, 2545) การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคน และเป็นเครื่องมือสากลในสังคมโลกนี้ สภาพแวดล้อมการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมศาสนาและวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง ประชากร

สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม และวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ล้วนมีความเกี่ยวเนื่องและเชื่อมโยงกับการศึกษาที่ทำให้สามารถให้เข้าใจในระบบสังคมและนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจและให้ความสำคัญแก่กันและกันในความเป็นสังคมโลกเดียวกัน บรรดาสภาพเช่นนี้มีการแผ่ขยายคลุมพื้นที่สังคมทั้งระหว่างภูมิภาคของโลกและภายในภูมิภาคอาเซียนเอง มีผลทำให้เกิดองค์การร่วมในภูมิภาคที่เรียกว่า “ประชาคมอาเซียน” ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาดำเนินการภายใต้องค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ (EAMEO) ผลักดันให้เกิดการพัฒนาทางการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมระดับภูมิภาค เช่น คุณภาพความเสมอภาคทางการศึกษา วัฒนธรรมประเพณี เทคโนโลยีสารสนเทศ ภาษา รวมถึงการลดปัญหาความยากจน (สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.2557) ดำเนินการตามครรลองของปฏิญญาอาเซียนและกฎบัตรอาเซียน ซึ่งมีจุดเน้นอย่างหนึ่งคือส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประชาชนในระดับรากหญ้า การเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม รวมทั้งการรับรู้ข่าวสาร (ไพศาล วิชาลาภรณ์ และคณะ, 2558)

ประเทศไทยให้ความสำคัญในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน โดยจัดให้มีการสัมมนาวิชาการและประชุมปฏิบัติการเรื่องปฏิญญาการศึกษา:รากฐานประชาคมอาเซียน” โดยกระทรวงศึกษาเป็นเจ้าภาพ (การศึกษา: การสร้างประชาคมอาเซียน 2558, มปป.) และเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน รัฐบาลไทยได้กำหนด “นโยบายสังคมและคุณภาพชีวิต” (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. 2554) โดยมีนโยบายด้านการศึกษา 5 ประการ (การศึกษาไทยในกรอบอาเซียน, 2558) ได้แก่ (1) การเผยแพร่ความรู้ข้อมูลข่าวสารและเจตคติที่ดีเกี่ยวกับอาเซียนเพื่อสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษานักเรียน นักศึกษา และประชาชน (2)การพัฒนาศักยภาพของนักเรียน นักศึกษา และประชาชนให้มีทักษะที่เหมาะสม (3) การพัฒนามาตรฐานการศึกษาเพื่อส่งเสริมการหมุนเวียนของนักศึกษา ครู และอาจารย์ในอาเซียนให้มีการยอมรับคุณสมบัติทางวิชาการร่วมกัน ส่งเสริมและเพิ่มพูนความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาของประเทศสมาชิก (4) การเตรียมความพร้อมเพื่อเปิดเสรีการศึกษาในอาเซียน (5) การพัฒนาเยาวชนเพื่อเป็นทรัพยากรสำคัญในประชาคมอาเซียน ประเทศไทยในความสัมพันธ์ระดับท้องถิ่นโดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้านแนวชายแดนนับว่าเป็นประตูสู่ความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศในภูมิภาค กรณีความสัมพันธ์ไทย-ลาว เป็นรูปแบบหนึ่งที่มีความลึกซึ้งในความผูกพันเชิงเชื้อชาติ รวมทั้งมีความสัมพันธ์ระหว่างรัฐแบบทางการ ความร่วมมือและความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวที่มีมายาวนานบนพื้นฐานของความคล้ายคลึงทางวัฒนธรรม ประเพณีและภาษา ทั้งสองประเทศมีความพร้อมอย่างแท้จริงในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน มีความเห็นพ้องที่จะร่วมกันส่งเสริมความสัมพันธ์และเสริมสร้างการติดต่อระหว่างประชาชนของสองฝ่าย เช่น การอัญเชิญผ้าพระกฐินพระราชทานไปทอดถวายที่วัดในลาวอย่างต่อเนื่อง การให้ความช่วยเหลือคนไทยและลาวที่ถูกจับกุมคุมขัง เป็นต้น ส่งเสริมการพัฒนาใน สปป.ลาว โดยเฉพาะการศึกษา การเกษตร และสาธารณสุข ซึ่งได้มีการร่วมลงนามความตกลงระหว่างไทย-ลาว ได้แก่ บันทึกความเข้าใจว่าด้วยการแลกเปลี่ยนทางวิชาการและความร่วมมือระหว่างสถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการและสถาบันการต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศลาว (คณะกรรมาธิการร่วมว่าด้วยความร่วมมือไทย-ลาว, 2558)

เมื่อก้าวสู่อาเซียนแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐไทย-ลาวที่ผ่านมามากเป็นความสัมพันธ์เชิงการค้าการลงทุนและการท่องเที่ยว ที่มีข้อขัดถกถงระหว่างกัน อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระดับท้องถิ่นแถบชายแดนมักมีความสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรมและเครือญาติเข้ามาเป็นส่วนสำคัญ อันนำไปสู่การเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งในความสัมพันธ์ระดับประเทศ และระดับภูมิภาคอาเซียนและสู่ประชาคมโลกร่วมกัน ในขณะที่ความสัมพันธ์ด้านการศึกษามีข้อถกถงร่วมระดับภูมิภาคอาเซียน เช่น กฎบัตร ความร่วมมือระหว่างกัน แต่ไม่มีความ

ชัดเจนในแถบชายแดนประเทศเพื่อนบ้าน แม้แต่กรณีชายแดนไทย-ลาว หากแต่อาศัยความสัมพันธ์เชิงเครือญาติของท้องถิ่นเป็นสิ่งนำทางเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางการศึกษาในแบบของการช่วยเหลือกันเป็นรายกรณีไป จากฐานรากความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมนี้ หากสามารถสืบสานและเสริมสร้างความสัมพันธ์โดยการนำมิติทางการศึกษาสร้างความเข้มแข็งในระดับท้องถิ่นในแบบ “สถานศึกษาคู่พัฒนา” มาใช้ ก็นับได้ว่าเป็นเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน นำไปสู่ความร่วมมือกันในท้องถิ่นไปสู่ภูมิภาคอาเซียน และส่งเสริมการร่วมสร้างประชาคมอาเซียนกับประเทศเพื่อนบ้าน เป็นฐานสู่ประชาคมโลกต่อไป

ดังนั้น จึงได้กำหนดประเด็นการศึกษาในเรื่อง ความร่วมมือทางการศึกษาไทย-ลาว หลังก้าวสู่อาเซียน กรณี โรงเรียนคู่แฝดภายใต้บริบทวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาว ในมิติวัฒนธรรมสองฝั่งแม่น้ำโขง
2. เพื่อศึกษาความร่วมมือทางการศึกษาระหว่างไทย-ลาว ภายใต้กรอบนโยบายทางการศึกษาของอาเซียน
3. เพื่อศึกษาความร่วมมือทางการศึกษาผ่านความเป็นโรงเรียนคู่แฝดระหว่างไทย-ลาว ตามกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบข้ามรัฐ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านพื้นที่

พื้นที่ในการวิจัย ได้แก่ หน่วยงานการศึกษาและโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นและชุมชนเมืองที่ติดกับแม่น้ำโขงตามรอยตะเข็บชายแดนไทย-ลาว เป็นพื้นที่สองฝั่งโขง กล่าวคือ ในฝั่ง สปป.ลาว เป็นพื้นที่เมืองห้วยชาย แขวงบ่อแก้ว เมืองไกรสอนพมวิหาร แขวงสะหวันนะเขต และเมืองไชยเซษฐา นครหลวงเวียงจันทน์ ในฝั่งไทยเป็นพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย อำเภอศรีเชียงใหม่ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย และอำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร

พื้นที่ในการศึกษาเกี่ยวกับโรงเรียนคู่แฝด กำหนดพื้นที่เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ใกล้กับแม่น้ำโขง จัดเป็นแม่น้ำโขงตอนบนตอนกลางและตอนล่างของไทย เป็นโรงเรียนคู่แฝด ไทย-ลาว จำนวน 3 คู่ ดังนี้

1.1 ด้านเนื้อหา

- 1.1.1 บริบทความสัมพันธ์ไทยลาวในมิติสังคมวัฒนธรรมสองฝั่งโขง
- 1.1.2 ลักษณะความสัมพันธ์ไทย-ลาว
- 1.1.3 ความร่วมมือทางการศึกษาไทย-ลาว ในกรอบของอาเซียน
- 1.1.4 ความร่วมมือทางการศึกษา กรณีโรงเรียนคู่แฝด

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาเอกสาร และศึกษาภาคสนาม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการศึกษาบริบทวัฒนธรรมท้องถิ่นลุ่มน้ำโขงและความสัมพันธ์ที่เสริมสร้างความร่วมมือทางการศึกษา เป็นผู้เกี่ยวข้องจากพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำโขงไทย-ลาว ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษาระดับท้องถิ่น ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบการสัมภาษณ์ (interview) ทั้งแบบมีโครงสร้างและแบบไม่มีโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ทั้งแบบที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in depth interview) ที่เน้นจุดสนใจเฉพาะ (focus interview) และสัมภาษณ์กลุ่มสนทนา (group interview) และการสังเกต (observation) วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและสร้างข้อสรุปด้วยวิธีการแบบอุปนัย (analytic induction) โดยพิจารณาข้อมูลจากการบันทึกสนาม (field note) จากการสัมภาษณ์และการสังเกต ตรวจสอบข้อมูลพร้อมวิเคราะห์เบื้องต้น จากนั้นจึงตีความข้อมูลที่สมบูรณ์และสร้างข้อสรุปจากปรากฏการณ์ข้อมูลสนาม

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปด้วยวิธีการแบบอุปนัย (analytic induction) มีหลักการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. พิจารณาข้อมูล จากการเก็บโดยการบันทึกสนาม (field note) จากการสัมภาษณ์และการสังเกต
2. ตรวจสอบข้อมูลในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งมีการตีความเบื้องต้นที่อาศัยแนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม การกระจายทางวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็นการสร้างสมมติฐานชั่วคราว
3. ตีความข้อมูลและสร้างข้อสรุปจากปรากฏการณ์ข้อมูลสนาม

ผลการวิจัย

1. บริบทความสัมพันธ์ไทย-ลาว ในมิติสังคมวัฒนธรรมสองฝั่งโขง

1.1 ความเป็นเครือญาติ ชาติพันธุ์ไทย-ลาว

กลุ่มชาติพันธุ์ใน สปป.ลาว มีหลายกลุ่มมาก หากพิจารณาเฉพาะในกลุ่มตระกูลภาษาลาว-ไต (ไท-กะได) มีกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาว ที่ได้ถูกให้เคลื่อนย้ายเข้ามาสู่ภาคกลางของไทย โดยมีได้เป็นไปด้วยความยินยอม แต่เป็นผลกระทบการขยายอำนาจของสยาม ขณะที่ภาคอีสานซึ่งเดิมเป็น “หัวเมืองลาว” แต่ใช้คำว่า “อีสาน” ในฐานะพื้นที่ซึ่งชนชั้นปกครองกำหนดขึ้นแทนชื่อเดิม เป็นผลมาจากการปฏิรูปการปกครองแผ่นดินในสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2435) ที่รวมอำนาจควบคุมดินแดนหัวเมืองอีสานโดยตรง ทั้งยังสร้างความแตกต่างระหว่างลาวฝั่งซ้ายกับลาวฝั่งขวาแม่น้ำโขง แต่หากมองข้ามความเป็นรัฐชาติ (nation state) หันมามองเพียง “ความเป็นคนลาว” จะเห็นคนลาวสองฝั่งโขง คือ ฝั่งขวาคคนลาวภาคอีสานและฝั่งซ้ายคนลาว สปป.ลาว ที่ไม่ได้แยกจากกันในความเป็นชาติพันธุ์และเครือญาติ

1.2 สภาพแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรม

ทางกายภาพ ดินแดน สปป.ลาว ที่ติดกับประเทศไทย ใน 12 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย พะเยา น่าน อุตรดิตถ์ พิษณุโลก เลย หนองคาย บึงกาฬ นครพนม มุกดาหาร อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี โดยติดต่อกับ 9 แขวงของ สปป.ลาว มีเส้นเขตแดนติดต่อกันยาวประมาณ 1,810 กิโลเมตร (แม่น้ำโขง 1,108 กิโลเมตร พื้นดิน 702 กิโลเมตร) ทางสังคมวัฒนธรรม พบว่า สปป.ลาว มีระบบการปกครองแบบ “ระบอบประชาธิปไตยประชาชน” รัฐบาลแบบพรรคเดียว โดยการจัดตั้งผ่านกระบวนการเลือกตั้งจากประชาชนชาวลาวเพื่อให้มีตัวแทนจากแขวงต่าง ๆ เข้าไปเป็นคณะบริหารในพรรค ขณะที่ไทยปกครองแบบ “ระบอบประชาธิปไตยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข” มีรัฐบาลและคณะบริหารประเทศผ่านการเลือกตั้งจากพรรคการเมืองแบบหลายพรรค (ที่ผ่านมามีก็มีเงื่อนไขให้เกิดรัฐประหารอยู่เสมอ)

1.3 วัฒนธรรมประเพณีไทย-ลาว

ประชากรลาวประมาณร้อยละ 75 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 16-17 นับถือผี (Animism) ซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิม ที่เหลือเป็นคริสต์ อิสลาม และอื่นๆ แม้รัฐบาลลาวให้เสรีภาพในการนับถือศาสนา แต่พุทธศาสนาแบบเถรวาท ได้รับการนำมาสร้างอำนาจอันชอบธรรมในการปกครองของรัฐและเป็นแบบแผนหลักของวัฒนธรรมลาวทำให้ลาวมีประเพณีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเห็นได้จากวันและเทศกาลสำคัญต่างๆ มีลักษณะเช่นเดียวกับไทยโดยเฉพาะภาคอีสานที่สอดคล้องแทบแนบเนื้อเดียวกันคือ ฮีต 12 คอง 14 ที่เป็นแบบอย่างหรือประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่โบราณกาล เพื่อให้เกิดความสงบสุขร่มเย็นในการอยู่ร่วมกันของสังคมเรียกว่า “ฮีตคองประเพณี” (จารีตนิยม)

2. ความร่วมมือทางการศึกษาระหว่างไทย-ลาว ภายใต้บริบทวัฒนธรรมกลุ่มน้ำโขง

2.1 ความสัมพันธ์ไทย-ลาว ยุคอาณาจักร

ความเกี่ยวพันเป็นตองหรือ “เครือญาติ” ของบุคคลสำคัญในยุคนี้ เช่น ท้าวอุ่นเฮือนพระโอรสของพระเจ้าฟ้ารุ่งแห่งอาณาจักรล้านช้าง ได้อภิเษกสมรสกับพระราชธิดาของพระเจ้าอุทองแห่งอยุธยา หรือ พระไชยเชษฐาธิราชเจ้าแห่งอาณาจักรล้านช้าง ทรงมีพระมารดาเป็นพระราชธิดาของเจ้านครเชียงใหม่ และทรงเป็นพันธมิตรกับพระมหาจักรพรรดิ ยังมีความสัมพันธ์ในแบบ “เชื่อมสายโลหิต” เช่น พระรามาริบัติที่ 1 แห่งกรุงศรีอยุธยา ได้แต่งตั้งทูตนำสาส์นและเครื่องบรรณาการพร้อมด้วยบุตรของตนชื่อแก้วยอดฟ้ากัลยาณิมอบเป็นมเหสีของพระยาสามแสนไท เพื่อปฏิบัติตามคำผูกพันสัญญาที่ได้ให้ไว้แก่เจ้าฟ้ารุ่ง นอกจากนี้ เจ้าแผ่นดินอาณาจักรล้านนา(สุริยวงษ์) ได้แต่งตั้งทูตนำสาส์นและเครื่องบรรณาการจำนวนมาก พร้อมด้วยนางน้อยอ่อนสอผู้เป็นบุตรได้เป็นมารดาของท้าวก้อนทอง (ก้อนคำ)

2.2 ความสัมพันธ์ไทย-ลาว ยุคอาณานิคม

ในยุคการล่าอาณานิคมแถบอินโดจีน ฝรั่งเศสจึงบังคับให้ไทยยอมสละสิทธิเหนืออิปไตยลาว แล้วเข้าปกครองลาวมีฐานะเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส ในระหว่างนั้น (พ.ศ.2436-2497) ความสัมพันธ์ไทยและลาว ได้มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน โดยที่ผู้แทนรัฐบาลลาวประจำสำนักข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศสได้ทาบทางผ่านกงสุลใหญ่ ณ เมืองไซ่ง่อน (ขณะนั้น) เสนอแลกเปลี่ยนผู้แทนทางการทูตกับไทย ซึ่งฝ่ายไทยได้ตอบรับข้อเสนอสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต 19 ธันวาคม 2493 ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทย-ลาว จึงสืบต่อเรื่อยมา

2.3 ความสัมพันธ์ไทย-ลาว ยุคปัจจุบัน

ในคราววาระครบรอบ 60 ปี ของการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-ลาว เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2553 ผู้นำสำคัญของไทยได้แก่ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และนายกสมาคมมิตรภาพของทั้งสองฝ่าย ได้แลกเปลี่ยนสารแสดงความยินดีต่อกัน ทั้งชื่นชมความสำเร็จที่ผ่านมาและมองไปข้างหน้าเพื่อหาทางส่งเสริมความร่วมมือที่มีอยู่ให้แนบแน่นใกล้ชิด กระทรวงการต่างประเทศของไทยและลาว ได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรม เช่น การจัดสร้างตราไปรษณียากรที่ระลึก การดำเนินโครงการรถไฟเหาะชนไทย-ลาว

การเยือนประเทศอย่างเป็นทางการ เช่น ปี พ.ศ. 2535 ๗พณฯ ไกสอน พมวิหาน ประธานประเทศ สปป.ลาว และภริยา เยือนไทยอย่างเป็นทางการในฐานะพระราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ต่อมา พ.ศ. 2538 ๗พณฯ หนูฮัก พุมสะหวัน ประธานประเทศ สปป.ลาว

และภริยา เยือนไทยอย่างเป็นทางการ และ พ.ศ. 2552 ๗พณฯ จูมมาลี ไชยะสอน ประธานประเทศ สปป.ลาว และ ภริยา เยือนไทยอย่างเป็นทางการ

ความสัมพันธ์แบบทางการผ่านการจัดตั้งศูนย์หรือโครงการพัฒนาต่างๆ เช่น ศูนย์พัฒนาและบริการ ด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว หลัก 22 โรงเรียนวัฒนธรรมเด็กกำพร้า (โรงเรียนหลัก 67) โดย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้โปรดเกล้าฯ ให้นำเงินไปก่อสร้างเรือนนอน พระราชทานชื่อว่า “อาคารสิรินธร” และมีพระราชดำริ ให้ตั้งคณะกรรมการส่งเสริมกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อจัดโครงการอาหารกลางวันและโครงการโภชนาการสำหรับเด็ก โครงการแปลงสาธิตการเกษตรแบบผสมผสานภายใต้โครงการความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมูลนิธิชัยพัฒนา กับ มหาวิทยาลัยจำปาสัก

ความสัมพันธ์แบบทางการผ่านการสร้างสถานที่มิตรภาพ เช่น การสร้างทางรถไฟหนองคาย-ท่านาแล้ง โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และ ๗พณฯ บุนยัง วอลละจิต รองประธานประเทศ สปป.ลาว เป็นประธานร่วมในพิธีเปิดการเดินรถไฟเที่ยวปฐมฤกษ์ (2552) การสร้างถนนมิตรภาพ “ถนนลาว-ไท” ที่ นครหลวงเวียงจันทน์และหลวงพระบาง การสร้างอาคารกีฬาในร่มเนกประสงค์ เพื่อใช้เป็นสถานที่แข่งขันซีเกมส์ ครั้งที่ 25 (2552) นอกจากนี้ยังมีการปลูกต้นไม้ในสถานที่ต่าง ๆ เช่น ต้นราชพฤกษ์ ต้นมะยม ต้นลีลาวดี ต้นอินทนิล (กาเกเลา) ประหนึ่งเป็นการปลูกความสัมพันธ์ไทย-ลาวให้ยืนยาวสืบไป

2.4 ความสัมพันธ์ข้ามโขง: สะพานมิตรภาพไทย-ลาว

สะพานมิตรภาพไทย-ลาว หมายถึงสะพานเชื่อมโยงสองฝั่งแม่น้ำโขงระหว่าง ไทย-ลาว หรือ ลาว-ไทย (ชื่อมีดตะขอย ลาว-ไทย) ในปัจจุบันนี้ (พ.ศ.2560) มีสะพานมิตรภาพไทย-ลาว จำนวน 4 แห่ง แห่งที่ 1 (หนองคาย-เวียงจันทน์) แห่งที่ 2 (มุกดาหาร-สะหวันนะเขต) แห่งที่ 3 (นครพนม-คำม่วน) แห่งที่ 4 (เชียงของ-ห้วยซาย) มีโครงการสร้างสะพานมิตรภาพอีกแห่งที่ 5 (บึงกาฬ-บอลิคำไซ) และแห่งที่ 6 (นาตาล-ละคอนเพ็ง)

2.5 ความสัมพันธ์เชิงพื้นที่: กรณีจุดผ่านแดน

จุดผ่านแดนถาวรชายแดนไทย-ลาวมี 15 แห่ง จุดผ่านแดนถาวรลาวเรียกว่า “ด่านสากล” จุดผ่านแดนระดับรองลงมาคือจุดผ่อนปรนการค้า ลาวเรียกว่า “ด่านท้องถิ่น” ไม่ได้เปิดทุกวันและมีข้อจำกัดในการเดินทางเข้าออก สปป.ลาวมีด่านอีกประเภทหนึ่งเรียกว่า “ด่านประเพณี” ซึ่งให้เข้าออกได้เฉพาะประชาชนที่อาศัยบริเวณชายแดน จุดผ่านแดนถาวร จังหวัดเชียงราย 2 จุด น่าน 1 จุด เลย 3 จุด หนองคาย 4 จุด นครพนม 1 จุด มุกดาหาร 2 จุด และอุบลราชธานี 2 จุด

2.6 ความสัมพันธ์ชายแดน: กรณีวิทยุกระจายเสียง

สถานีวิทยุกระจายเสียงตามแนวชายแดนของไทยสามารถรับฟังได้ทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขง มีรายการเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ไทย-ลาว โดยตรง ซึ่งนำเสนอด้วยรูปแบบรายการเพลงแทรกข่าวสารความรู้ แต่เกือบทั้งหมดเป็นข่าวสารความรู้เกี่ยวกับประเทศไทย รายการวิทยุกระจายเสียงตามแนวชายแดนยังถือว่าเป็นสื่อสะท้อนถึงความ เป็นท้องถิ่นร่วมกันของประชาชนสองฝั่งโขงไทย-ลาว

2.7 ความสัมพันธ์ทางการศึกษา: ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในระบบการศึกษาของไทย และ สปป.ลาว เมื่อเปรียบเทียบ ระดับชั้นการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ในระบบการศึกษาที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ระดับอนุบาลเรียน 3 ปี เท่ากัน ระดับประถมศึกษา ไทยจัดการศึกษา 6 ปี (ป.1 - ป.6) สปป. ลาว จัดการศึกษา 5 ปี (ป.1- ป.5) และใน

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ไทยจัดการศึกษา 3 ปี (ม.1 - ม.3) สปป.ลาวจัดการศึกษา 4 ปี (ม.1 - ม.4) ขณะที่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจัดการศึกษา 3 ปีเท่ากัน ไทย (ม.4 - ม.6) สปป. ลาว (ม.5 - ม.7)

3. ความร่วมมือทางการศึกษา ผ่านความเป็นโรงเรียนคู่แฝดไทย-ลาว

3.1 ความร่วมมือทางการศึกษาในกรอบของอาเซียน

ความร่วมมือทางการศึกษาของกลุ่มประเทศอาเซียนดำเนินการด้วยกิจกรรมต่างๆ ซึ่งแต่ละกิจกรรมต่างมีวัตถุประสงค์เพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างเยาวชนของประเทศสมาชิก เช่น โครงการพัฒนาผู้นำเยาวชนอาเซียน กีฬามหาวิทยาลัยอาเซียน อาสาสมัครเยาวชนอาเซียน เกมคอมพิวเตอร์ และโอลิมปิกวิชาการอาเซียน การจัดตั้งกองทุนเยาวชนอาเซียน จัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนเครือข่ายและแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับวิธีการและกลยุทธ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน

ข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการ จากการที่ผู้นำการศึกษาของไทยไปเยือนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในฐานะประธานสภารัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ (สภาซีเมค) มีประเด็นการพัฒนาครูภาษาอังกฤษ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการร่วมกับ British Council ดำเนินโครงการพัฒนาครูภาษาอังกฤษ (Boot Camp) มี ศูนย์ดำเนินการครอบคลุมทั่วประเทศ และยินดีให้ทุนฝึกอบรมครูด้านภาษาอังกฤษตามโครงการแก่ สปป.ลาว ในพื้นที่ที่ลาวสามารถเดินทางมาได้สะดวก เช่น จังหวัดขอนแก่น อุบลราชธานี นครราชสีมา และสกลนคร

การประชุมหารือความร่วมมือด้านการศึกษาไทย-ลาว ระหว่างกระทรวงศึกษาธิการแห่งราชอาณาจักรไทยและกระทรวงศึกษาธิการแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ใน ปี 2547 มีประเด็นหลัก ๆ ได้แก่ การแลกเปลี่ยนการเยือนของเจ้าหน้าที่ นักศึกษา อาจารย์และนักวิจัย การสอนในวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ การพัฒนาตำราและหลักสูตรการสอน และการให้ทุนการศึกษาและวิจัย นอกจากนี้ ในปี 2551 มีการหารือระหว่างอดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการแห่ง สปป.ลาว มีประเด็นที่ให้ความร่วมมือกัน ได้แก่ การยกระดับและพัฒนาบุคลากร การให้ทุน การศึกษาผ่านมหาวิทยาลัย การแลกเปลี่ยนผู้บริหารการศึกษา การพัฒนาห้องสมุดให้กับโรงเรียนเทคนิค-วิชาชีพ การแลกเปลี่ยนวิชาการและทักษะศึกษาดูงานของครู

3.2 ความร่วมมือทางการศึกษาไทย-ลาว กรณีโรงเรียนคู่แฝด

กำเนิดโรงเรียนคู่พัฒนาสองฝั่งโขง มุกดาหาร-สะหวันนะเขต ทั้งสองฝ่ายต่างเป็นโรงเรียนสำคัญของเมืองประหนึ่งเป็นโรงเรียนประจำเมืองและความเป็นหน้าต่างทางการศึกษาของเมือง ในระยะแรกๆ จะพบบ่อยครั้งว่าหากมีหน่วยงานของไทยที่ต้องการศึกษาดูงานสถานศึกษาในสะหวันนะเขต มักจะได้รับการแนะนำก็คือโรงเรียนมัธยมสมบุญโพชนะหวัน ซึ่งก่อนข้ามแม่น้ำโขงก็จะพียงหน่วยงานสถานศึกษาฝั่งไทยให้ข้อมูลหรือนำพาสู่การได้พบปะ โดยที่โรงเรียนมุกดาหารเป็นคู่ผูกพันกันมาแต่เดิม เริ่มต้นแต่ความผูกพันส่วนตัวของบุคคล มีความมักคุ้นช่วยเหลือและมีความเชื่อถือกัน ไปหามาสู่กันด้วยความเป็น “พี่น้องกัน” นับแต่ปี 2543 เป็นต้นมาเป็นรูปธรรมให้เกิดการไปมาหาสู่กันทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยโรงเรียนมุกดาหารมีส่วนเป็นประตูทางการศึกษาเปิดสู่ประเทศเพื่อนบ้านให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ของไทยที่ต้องการไปรับรู้หรือร่วมกิจกรรมทางการศึกษากับโรงเรียนมัธยมสมบุญโพชนะหวัน เช่น การช่วยเหลือด้านอุปกรณ์กีฬา คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา รวมถึงกิจกรรมการเรียนการสอน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งทางด้านวิชาการและวัฒนธรรม

จากการที่เมืองมุกดาหารและเมืองโกสอนพมิหวาน ในภาพของ “เมืองคู่แฝด” สองฝั่งโขง เป็นพื้นที่อธิบายความร่วมมือทางการศึกษาผ่านโรงเรียนมุกดาหารและโรงเรียนมัธยมสมบุญโพชนะหวัน ซึ่งมีลักษณะเป็น

โรงเรียนคู่แฝดพัฒนาแบบข้ามรัฐ อาจเรียกได้ว่าเป็น “โรงเรียนแม่แบบคู่แฝดไทย-ลาว” นำไปสู่การกำหนดโรงเรียนคู่แฝดใหม่ในโครงการนี้ มีเมืองเชียงของ-เมืองห้วยซาย และเมืองไซเสดถา-เมืองหนองคาย โดยการประสานงานแจ้งการต่อหน่วยงานกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงการต่างประเทศที่เกี่ยวข้องทั้งสองฝ่ายและมีการประชุมปรึกษาหารือในพื้นที่เกี่ยวกับโรงเรียนคู่แฝดไทย-ลาว 3 ครั้ง เป็นจุดเริ่มต้นของเกิดโรงเรียนคู่แฝดสองฝั่งแม่น้ำโขง 3 คู่ได้แก่

คู่แฝดที่ 1 (ตอนบน) ระหว่างโรงเรียนเชียงของวิทยาคม อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย กับโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบุญสันติภาพ เมืองห้วยซาย แขวงบ่อแก้ว

คู่แฝดที่ 2 (ตอนกลาง) โรงเรียนหนองคายวิทยาคาร อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย กับโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบุญโพชนัน เมืองไซเซษฐา นครหลวงเวียงจันทน์

คู่แฝดที่ 3 (ตอนล่าง) โรงเรียนมุกดาหาร อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร กับ โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายโพชนสวรรค์ เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต

ต่อมาจึงได้มีการประชุมปฏิบัติการร่วมในพื้นที่ (วันที่ 7-9 กันยายน 2560 ณ แขวงสะหวันนะเขต) เปิดโอกาสให้โรงเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมรับรู้และคุ้นเคยกันอันจะเป็นการเปิดประตูสู่ความผูกพันกันและเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันในระดับโรงเรียนและหาแนวทางพัฒนาร่วมกันต่อไป

3.3 แนวทางความร่วมมือกันของโรงเรียนคู่แฝดไทย-ลาว

การเสริมสร้างความเข้มแข็งในความเป็นโรงเรียนคู่แฝด โดยจัดทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) ให้ดำเนินการผ่านหน่วยงานต้นสังกัดของทั้งสองฝ่าย และมีแผนงานประกอบการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงนั้น

กิจกรรมแลกเปลี่ยนทางวิชาการ (หรือแลกเปลี่ยนบทเรียน) โดยให้ความช่วยเหลือด้านหลักสูตร การเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเข้าค่ายหรือแข่งขันทักษะวิชาการ

การเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมทั้งสองประเทศเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจให้ครูและนักเรียนให้เข้าใจภาษาได้ทั้งภาษาไทยและภาษาลาวทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน รวมถึงความเข้าใจวัฒนธรรมของกันและกัน โรงเรียนทั้งสองฝ่ายอาจจัดเป็นชมรมหรือกลุ่มนักเรียนแกนนำก็ได้

การพัฒนาครูและเรียนรู้ร่วมกัน โดยโรงเรียนใดมีศักยภาพด้านใดก็ช่วยเหลือหรือไปช่วยสอนเชิงแลกเปลี่ยนครูระหว่างโรงเรียน อาจจัดเป็นการฝึกอบรมร่วมกันหรือแลกเปลี่ยนครูผู้สอนระหว่างโรงเรียน

การเชื่อมสัมพันธ์ไมตรี เริ่มที่การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เช่น การช่วยเหลืออุปกรณ์การศึกษา อุปกรณ์การกีฬา รวมถึงการเล่นกีฬาหรือการแข่งขันกีฬาเชื่อมสัมพันธ์แบบฉันมิตร หรือกิจกรรมทางการศึกษาอื่น ๆ

การขยายเครือข่ายโรงเรียนคู่แฝด ในกรณีโรงเรียนคู่แฝด มุกดาหาร-มัธยมปลายโพชนสวรรค์ ซึ่งเป็นแบบไม่เป็นทางการมาก่อน โดยมีกิจกรรมทางการศึกษาร่วมกันทั้งแบบทางการและแบบมิตรภาพเชิงเครือข่ายระหว่างประเทศ ได้ให้การช่วยเหลือกันระหว่างโรงเรียนและขยายผลต่อไปโรงเรียนอื่นในพื้นที่ซึ่งตกลงเลือกร่วมกันภายในโรงเรียนคู่แฝดเองควรสานต่อแนวคิดและกิจกรรมให้แก่นักเรียนรุ่นต่อไปมิให้ขาดสายสัมพันธ์อันดีต่อกัน

ข้อจำกัดความร่วมมือกรณีโรงเรียนคู่แฝด จากการดำเนินงานเกี่ยวกับความร่วมมือทางการศึกษาหลังการก้าวสู่อาเซียน ด้วยความคาดหวังว่าจะมีความสะดวกขึ้น แต่มีบางขั้นตอนในความเป็นทางการกลายเป็นข้อจำกัดทำให้ล่าช้าไม่คล่องตัวในการข้ามไปมาระหว่างกัน แต่อย่างไรก็ตามนั้นเป็นสิ่งจำเป็นในแบบทางการที่ต้องดำเนินการตามขั้นตอนจึงต้องมีการวางแผนและปรับเปลี่ยนวิธีการให้เข้ากับบริบท

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง ความร่วมมือทางการศึกษาไทย-ลาว หลังก้าวสู่อาเซียนกรณีโรงเรียนคู่แฝดภายใต้บริบทวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง มีประเด็นที่ควรแก่การนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ไทย-ลาว มีความเป็นเครือญาติชาติพันธุ์

จากผลการศึกษาที่พบว่า ความสัมพันธ์ไทย-ลาวแบบ “เครือญาติ” และ “เชื่อมสายโลหิต” มีมาตั้งแต่ยุคอาณาจักรล้านช้างและอาณาจักรอยุธยา สืบต่อมาถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์ไทย-ลาว มีความเป็นเครือญาติและชาติพันธุ์เดียวกัน โดยที่ “ความเป็นคนลาว” หนาแน่นอยู่สองฝั่งแม่น้ำโขง จากผลการศึกษาแม้เป็นความสัมพันธ์ระหว่างกันในระดับรัฐ หากแต่ความสัมพันธ์เชิงเครือญาติหรือสายโลหิตก็ยังมีในระดับพื้นที่ระดับประชาชนในยุครัฐชาติสมัยใหม่นี้เช่นกัน นั่นคือการเกี่ยวดองกันมาระหว่างไทย-ลาว มีทุกระดับชั้นและทุกยุคสมัยไม่ขาดจากกัน มีความเป็นเครือข่ายทางสังคม (social network) ในลักษณะความเชื่อมโยงของคนในสังคม กล่าวได้ว่า เป็นชุดความสัมพันธ์ทางสังคมร่วมกันระหว่างปัจเจกและตัวปัจเจกเอง (Emirbayey M., Goodwin J., 1994) เป็นช่องทางที่มีความสัมพันธ์ร่วมกับจุดยืนส่วนตัว ซึ่งเป็นเสมือนพื้นที่ภายในสังคมวัฒนธรรมหนึ่งและหลายๆ พื้นที่สังคมวัฒนธรรม เช่น เครือญาติ มีอาชีพเป็นชนชั้น มีตำแหน่งฐานะในท้องถิ่นหลากหลาย แต่มีความสัมพันธ์กับญาติพี่น้องอยู่ ขณะเดียวกันก็สามารถมีความสัมพันธ์กับเพื่อนฝูงคนรู้จักด้วยโดยที่ “ความสัมพันธ์ส่วนตัวสามารถสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้นได้” (ชินสัคค สุวรรณ, 2549) ในความความสัมพันธ์ไทย-ลาว ตรงกับประเด็นที่ว่า เป็นความสัมพันธ์ทางด้านสังคมและวัฒนธรรมเป็นความผูกพันทางด้านเชื้อชาติและวัฒนธรรมของประชาชนไทยและลาวมีมาอย่างต่อเนื่องนับพันปี เนื่องจาก (1) อิทธิพลทางด้านภาษา “ไทลาว” (4) การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระดับท้องถิ่น เช่น ชาวเหนือมิตรภาพ (5) การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระดับชาติ เช่น การร่วมงานมหรธรมดนตรีและนาฏศิลป์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (7) ความสัมพันธ์ด้านศาสนาของไทยและลาว (กระทรวงการต่างประเทศ, 2541)

นอกจากนี้ ลักษณะความเป็นชาติพันธุ์ไทลาวที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตนนี้ ยังพบในงานศึกษาเรื่อง “กระบวนการสร้างตัวตนของคนลาวอพยพพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว ของ ปารีชาติ หาญไชยชนะ (ปารีชาติ หาญไชยชนะ, 2549) ที่ว่าในยุคของการเกิดรัฐชาติที่มีพรมแดนเป็นเส้นขีดขึ้น กลับทำให้ปฏิบัติการของโครงสร้างอำนาจรัฐได้กระทำต่อคนลาวใน 2 ลักษณะภายใต้โครงสร้างอำนาจรัฐที่แตกต่างกัน กล่าวคือ คนลาวในอีสานกระบวนการสร้างอัตลักษณ์นั้นกระทำการให้กลายเป็นอื่นด้วยการกดขี่และลิดรอนสิทธิ กระทำการกลืนกลายจนทำให้คนลาวกลายเป็นคนไทยภาคอีสาน ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใหม่โดยการสร้างจักรวาลวิทยาใหม่หรือการปรับทัศนคติความเชื่อใหม่ คนลาวในภาคอีสานจึงมักเรียกตัวเองว่า เป็นคนไทยอีสานที่มีวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับคนลาวในประเทศลาว อย่างไรก็ตามปฏิบัติการลิดรอนสิทธินี้ทำให้พวกเขามีปฏิกริยาตอบโต้ แต่เป็นการตอบด้วยสำนึกของชาติพันธุ์ของคนไทยภาคอีสานที่แสดงออกผ่านบทเพลงเพื่อชีวิตและวรรณกรรมอีสานต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนคนลาวในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) กลับถูกทำให้เกิดหลอมรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายใต้การปกครองด้วยระบอบสังคมนิยม ถูกปลุกสำนึกในความรักชาติและเสียสละเพื่อชาติ ส่วนแบบแผนการดำรงชีวิตของคนลาวอพยพบริเวณชายแดนไทย-ลาว คนลาวที่อพยพเข้ามานั้นมีการเข้ามา 3 ลักษณะคือ (1) ลี้ภัยการเมือง (2) เข้ามาแต่งงานกับคนไทย (3) มาขายแรงงาน

2. ความสัมพันธ์เชิงพื้นที่: กรณีจุดผ่านแดน และความสัมพันธ์ข้ามโขง: สะพานมิตรภาพไทย-ลาว

จากผลการศึกษาที่มีลักษณะความเป็นพรมแดนไทย-ลาว มีจุดผ่านแดนถาวรชายแดนไทย-ลาวมี 15 แห่ง มีสะพานมิตรภาพไทย-ลาว 4 แห่ง โครงการสร้างสะพานมิตรภาพ อีก 2 แห่ง นั้น แสดงให้เห็นถึงลักษณะทางกายภาพ ขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นความเป็นพรมแดนจัดได้เป็น 3 ประเภท คือ พรมแดนทางสังคม (Social Border) พรมแดนทางวัฒนธรรม (Cultural Border) และ พรมแดนของรัฐ (Nation-State Border) ตามที่ ยศ สันตสมบัติ (ยศ สันตสมบัติ และคนอื่น, 2551) ได้นำเสนอไว้ กล่าวคือ พรมแดนทางสังคม คือ พรมแดนที่คนไปมาหาสู่กัน ทำการค้าระหว่างกัน พรมแดนทางวัฒนธรรม คือ คนที่เป็นชาติพันธุ์เดียวกัน แต่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ส่วนพรมแดนของรัฐ คือ อาณาเขตของแต่ละรัฐ โดยทั่วไปพรมแดนทั้ง 3 ส่วนนี้จะซ้อนทับกันอยู่ตลอดเวลา บางทีก็เอื้อประโยชน์กัน บางทีก็ขัดแย้งกัน แต่คนส่วนใหญ่มักให้ความสำคัญกับพรมแดนของรัฐเพียงอย่างเดียว และมักยึดติดว่า ชายแดนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ซึ่งส่งผลให้คนเชื้อชาติเดียวกันไม่กลมเกลียวกัน “ชายแดน” เป็นเพียงภาพลักษณ์แบบหนึ่ง ซึ่งภาพลักษณ์นี้เป็นเพียงพหุวัฒนธรรมที่อุดมไปด้วยความขัดแย้ง ความสมานฉันท์ ความเอื้อเพื่อ ความเอื้ออาทร รวมทั้งมีความสัมพันธ์ที่หลากหลายมากมาย

3. แนวทางความร่วมมือกันของโรงเรียนคู่แฝดไทย-ลาว การพัฒนาครูและเรียนรู้อารมณ์ร่วม การเชื่อมสัมพันธ์ไมตรี เริ่มที่การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

จากผลการศึกษาเป็นความร่วมมือที่มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แสดงถึงการมีจุดมุ่งหมายที่ตรงกัน ตรงกับหลักแห่งความร่วมมือ (Cooperation) ที่ Holsti (K.J.Holsti,1995) เสนอไว้ว่าลักษณะของความร่วมมือคือ (1) ความร่วมมือเป็นลักษณะของการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกัน (2) ความร่วมมือเป็นการช่วยเหลือบุคคลอื่น ๆ หรือช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางสร้างเสริม (3) ความร่วมมือเป็นการยอมรับการกระทำของบุคคลอื่นและของตนเอง ความร่วมมือเป็นการกระทำที่เห็นพ้องต้องกันและเพิ่มกำลังในทางปฏิบัติ โดยที่ในความร่วมมือนี้เป็นการเปิดโอกาสในการสร้างความสัมพันธ์ส่งเสริมความเป็นเพื่อนบ้าน ความเป็นชุมชน เพิ่มความตระหนักในการยอมรับประโยชน์ในการขยายขอบเขตการใช้ทรัพยากรร่วมกันด้วยการลดทอนความซ้ำซ้อน (กนกอร สมปราษฎย์ และคณะ,2548) และยังเป็นความร่วมมือที่เป็นไปตามวิธีการสร้างความร่วมมือที่ใช้แนวทางปฏิบัติที่มีหลักการว่า (1) ชี้ให้เห็นประโยชน์ร่วมกัน ทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องมีความรู้สึกต่องานตรงกัน (2) ผูกมิตรไมตรีต่อกัน ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีน้ำใจที่จะช่วยเหลือซึ่งกัน (3) แนะนำกัน ทำให้ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกันมีความสามารถทัดเทียมกัน (4) มีการสื่อสารที่ดี ทำให้ด้วยการประสานการณ์ร่วมกันหรือสร้างสภาวะคล้ายคลึง (5) เพิ่มความใกล้ชิด ทำให้มีการพบปะหรือกันอยู่เสมอเพื่อให้ไว้วางใจกัน (K.J.Holsti,1995) นอกจากนี้ ยังมีลักษณะที่เป็นพื้นที่ทางสังคมในแบบสังคมข้ามพรมแดนของกลุ่มเครือข่าย เป็นพื้นที่ที่เกิดจากความสัมพันธ์ภายในครอบครัวหรือเครือข่าย พื้นที่ทางสังคมแบบข้ามพรมแดนด้านการแลกเปลี่ยน เช่น การแลกเปลี่ยนสินค้า การหมุนเวียนของผู้คน และพื้นที่สังคมในลักษณะที่เป็นชุมชนข้ามพรมแดน (Transnational Communication) หมายถึงพื้นที่ทางสังคมที่ถูกถักทอขึ้นอย่างเข้มข้นและปรากฏในรูปความสัมพันธ์ระดับชุมชน รูปแบบพื้นฐานที่สุดและพบมากที่สุดคือ ชุมชนระดับหมู่บ้านที่เชื่อมสัมพันธ์กันข้ามพรมแดน (Thomas Faist “Ethnic and Racial Studies” อังใน รัฐวุฒิ เสนาคำ, 2547) ส่วนความร่วมมือไทย-ลาวนี้ทั้งการกระชับความสัมพันธ์ทางการทูต การร่วมเป็นพันธมิตรการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ การแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีและวัฒนธรรม (ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, 2558) ซึ่งต่างก็เป็นความสัมพันธ์ที่เกื้อหนุนกันให้เกิดความร่วมมือในด้านอื่นๆ รวมถึงความร่วมมือทางการศึกษานี้ด้วย

แนวทางการร่วมมือกันของโรงเรียนคู่แฝดไทย-ลาว ให้มีการเสริมสร้างความเข้มแข็ง โดยจัดทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) ให้ดำเนินการผ่านหน่วยงานต้นสังกัดของทั้งสองฝ่าย

จากผลการศึกษา เป็นความร่วมมือที่แสดงถึงความสัมพันธ์ต่อกันอย่างมีภารกิจที่ตกลงร่วมกัน ซึ่งเป็นตรงกับลักษณะความสัมพันธ์ไทย-ลาวที่ดำเนินตามอย่างมีนโยบายที่ต่อเนื่องของไทยที่เน้นเสริมสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านการแลกเปลี่ยนการเยือนระดับสูงอย่างสม่ำเสมอ การที่ลาวเปิดประเทศมากขึ้นโดยได้เริ่มปฏิรูประบบเศรษฐกิจไปสู่ระบบเศรษฐกิจการตลาด ในปี 2529 ตลอดจนการที่ลาวเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน เมื่อกรกฎาคม 2540 นอกจากนี้ไทยและลาวได้จัดทำสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือระหว่างกัน (Treaty of Amity and Cooperation) เมื่อ กุมภาพันธ์ 2535 เพื่อยืนยันว่าจะเคารพในเอกราชและไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกันรวมทั้งตกลงจะระงับข้อขัดแย้งโดยสันติวิธี

1. แนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือของโรงเรียนคู่แฝด ต้องให้เกิดการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมทั้งสองประเทศเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจให้ครูและนักเรียน ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน

จากผลการศึกษาพบว่า แนวทางการร่วมมือกันของโรงเรียนคู่แฝดไทย-ลาวความสัมพันธ์ไทย-ลาวให้มีการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมกันและกันนี้ เป็นลักษณะความร่วมมือทางด้านสังคมและวัฒนธรรมซึ่งไทย-ลาวเป็นความผูกพันทางด้านเชื้อชาติและวัฒนธรรมของประชาชนไทยและลาวมีมาอย่างต่อเนื่องนับพันปี เนื่องมาจาก (1) อิทธิพลทางด้านภาษา “ไทลาว” (2) การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระดับท้องถิ่น เช่น ชาวเขื่อนมิตรภาพ (3) การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระดับชาติ เช่น การร่วมงานมหกรรมดนตรีและนาฏศิลป์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (4) ความสัมพันธ์ด้านศาสนาของไทยและลาว (กระทรวงการต่างประเทศ. 2541)

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง ความร่วมมือทางการศึกษาไทย-ลาว หลังก้าวสู่อาเซียนกรณีโรงเรียนคู่แฝดภายใต้บริบทวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง มีประเด็นเสนอแนะ ดังนี้

1. การเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ทางกรไทยและลาว ควรให้ความสำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ไทย-ลาวในลักษณะของความร่วมมือทางการศึกษาในแบบโรงเรียนคู่แฝด

1.2 ความร่วมมือทางการศึกษาในระดับพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำโขง ควรได้รับการสนับสนุนจากทางการทั้งสองฝ่ายให้เกิดการแลกเปลี่ยนบทเรียนหรือการสร้างกระบวนการเรียนรู้ระหว่างกันให้สอดคล้องกับลักษณะความเป็นประเทศเพื่อนบ้านและความเป็นอาเซียนที่มีความคล่องตัวขึ้น

2. การเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาแนวทางการความร่วมมือทางการศึกษาไทย-ลาว เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ของหน่วยงานทางการศึกษาสองฝั่งแม่น้ำโขง

2.2 การศึกษาปฏิสัมพันธ์ทางการศึกษาไทย-ลาว แบบข้ามรัฐในมิติวัฒนธรรมสองฝั่งแม่น้ำโขง

2.3 การศึกษาทิศทางและนโยบายทางการศึกษาระหว่างรัฐไทยและรัฐลาวเพื่อก้าวสู่ความร่วมมือที่แนบแน่นในฐานะประเทศเพื่อนบ้าน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยความร่วมมือทางการศึกษาไทย-ลาว หลังก้าวสู่อาเซียน กรณีโรงเรียนคู่แฝดภายใต้บริบทวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีจากความอนุเคราะห์เป็นอย่างยิ่งจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนวิจัยแห่งชาติ ที่ได้สนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินการวิจัย ทำให้ได้แนวทางการสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาความร่วมมือทางการศึกษาไทย – ลาว ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษา ขอขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณคณะผู้บริหารโรงเรียนเชียงวิทยาคม จังหวัดเชียงราย โรงเรียนมัธยมสมบูรณสันติภาพ แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว โรงเรียนหนองคายวิทยาคาร จังหวัดหนองคาย โรงเรียนมัธยมศึกษาสมบุญโพชนัน เมืองไชยเชษฐา นครหลวงเวียงจันทน์ โรงเรียนมุกดาหาร อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหารและโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายโพนสะหวัน เมืองโกสอนพมิวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณแหล่งค้นคว้าที่ได้ให้ความรู้ในกระบวนการวิจัย ขอขอบพระคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ให้ความช่วยเหลือ ที่มีได้กล่าวถึงในที่นี้

คุณความดีและประโยชน์ที่เกิดจากงานวิจัยฉบับนี้ ขอมอบแด่ผู้มีพระคุณทุกท่าน หากมีข้อผิดพลาดประการใด ขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร สมปราษฎ์ และคณะ. **ความร่วมมือเพื่อพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา**. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2548.
- กระทรวงการต่างประเทศ. **สถานภาพการเมืองเศรษฐกิจลาว : ปัญหาและโอกาสดำเนินความสัมพันธ์ไทย-ลาว**. กรุงเทพฯ: กรมเอเชียตะวันออก กระทรวงการต่างประเทศ, 2541.
- จรรยาพร ธรนิษฐ์. “**แนวโน้มและทิศทางการศึกษาภายใต้ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไข พ.ศ. 2545**”. คำบรรยายการพัฒนาการเมือง ครู และผู้บริหาร, 2545.
- ชินศักดิ์ สุวรรณอัจฉริย. **เครือข่ายทางสังคม**. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2549.
- ฐิรัฐภูมิ เสนาคำ. “**แนวคิดคนพลัดถิ่นกับการศึกษาชาติพันธุ์**”, ใน **ว่าด้วยแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์**. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 2547.
- ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน**. กรุงเทพฯ: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. 2552.
- ปาริชาติ หาญไชยชนะ. **กระบวนการสร้างตัวตนของคนลาวอพยพพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2549.
- ไพศาล วิชาลาภรณ์ และคณะ (บรรณาธิการ). **การศึกษา: การสร้างประชาคมอาเซียน 2558**. สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ.สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, มปป.
- ยศ สันตสมบัติ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ และ เตชา ตั้งสีฟ้า. **อำนาจ พื้นที่ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ : การเมืองวัฒนธรรมของรัฐชาติในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 2551.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. **คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา. 2554.
- Emirbayey M., Goodwin J. “Network Analysis, Culture, and the Problem of Agency,” *American Journal of Sociology*. 6(99) 1994: 1411-1454.

K.J.Holsti. **International Politics A Framework. For Analysis** (Seven Edition). Engle wood. Clill, New Jersey: Prentice Hall.inc, 1995.

Website ;

การศึกษาไทยในกรอบอาเซียน.” [online] [http://202.29.93.22/asean/?name= EducationPolicy](http://202.29.93.22/asean/?name=EducationPolicy) [9 กันยายน 2558]

คณะกรรมการความร่วมมือว่าด้วยความร่วมมือไทย – ลาว ครั้งที่ 19 [online] <http://vientiane.thaiembassy.org/th/news/?ID=7> [8 กันยายน 2558]

“ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ” [online]http://megaclever.blogspot.com/2008/07/blog-post_6269.html [9 กันยายน 2558], และ การพัฒนาความสัมพันธ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ [online] <http://dnfe5.nfe.go.th/ilp/soc5/so31-5-4.htm-->> [9 กันยายน 2558].

สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. “องค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้”, [online] www.seameo.org. [9 ตุลาคม 2557].